

CA'FER-İ TAYYÂR

(bk. CA'FER b. EBÜ TÂLİB).

CA'FER b. YAHYÂ el-BERMEKÎ

(جعفر بن يحيى البرمكي)

Ebü'l-Fazl Ca'fer b. Yahyâ
b. Hâlid el-Bermekî

(ö. 187/803)

**Abbâsîler'in
önde gelen devlet adamlarından.**

150 (767) yılında Medine'de doğdu. Babası Hârûnürreşid'in veziri Yahyâ b. Hâlid, annesi Abbâsî ihtilâlinde önemli rol oynayan kumandanlardan Kahtabe b. Şebîb'in torunu Muhammed b. Hasan'ın kızıdır. Babası Yahyâ oğlunun yetiştirilmesi görevini meşhur kadı Ebû Yûsuf'a havale etti. Ca'fer çocukluk ve gençlik yıllarını Abbâsî sarayında geçirdi ve devrin önde gelen kişilerinden çeşitli konularda faydalandı. Çok iyi yetişmesi ve sahip olduğu edebî kültür sayesinde halifenin gözdesi oldu.

Ca'fer 176'da (792-93) Ebü'l-Heyzâm'ın isyanı üzerine halife ile birlikte Suriye'ye gitti; ancak halife, kendisi daha yol-
da iken âsinin öldürülmesi üzerine Bağ-
dat'a dönünce Ca'fer bir süre daha Su-
riye'de kaldı ve Humus'ta çıkan bir ka-
rışıklığı bastırdı, aynı yıl batı eyaletleri
valiliğine tayin edildi. Mısır Valisi Mûsâ
b. İsâ zalimce davranışları sebebiyle az-
ledildi ve yerine Ca'fer getirildi. Fakat
Ca'fer Mısır'a gitmeyip yerine babasının
tavsiyesi üzerine Ömer b. Mihrân'ı gön-
derdi.

Mısır valiliği bir yıl kadar devam eden
Ca'fer daha sonra Bağdat'a döndü. Su-
riye'de çıkan olaylar üzerine oraya gön-
derildi (180/796). Ca'fer kısa sürede is-
yanı bastırıp işleri düzene koyduktan
sonra o sırada Rakka'da bulunan hali-
fenin yanına döndü. Halife ona bu ba-
şarısından dolayı hil'at ve kıymetli hedi-
yeler verdi.

Bazı araştırmalarda Taberî'deki bir
habere dayanarak (*Târîh*, III, 644) Ca'-
fer'in bir ara vezirlik yaptığı ileri sürül-
mektedir. İbn Haldûn ise halifenin Ca'-
fer'i "sultan" unvanıyla idarenin başına
getirdiğini kaydetmektedir. Ancak Hârû-
nürreşid devrinde idarî kademelerde
sultan unvanının mevcut olduğuna dair
kaynaklarda herhangi bir bilgiye rast-
lanmamaktadır. Muhtemelen İbn Hal-
dûn sultan unvanını vezir karşılığında

kullanmıştır. Ayrıca Ca'fer'in vezirlik yap-
tığı bile şüphelidir. Suriye'den döndük-
ten sonra Horasan ve Sicistan valiliğine
tayin edilen Ca'fer yirmi gün sonra hali-
fenin muhafız birliğinin kumandanlığı-
na getirildi.

Ca'fer b. Yahyâ'nın tayin edildiği vali-
lik görevlerinde Bağdat'tan uzun süre
ayrı kalamaması halife ile olan yakınlı-
ğından kaynaklanmaktadır. Ca'fer hali-
feye her hususta yardımcı oluyor ve ba-
zan ona vekâlet bile ediyordu. Dîvân-ı
Resâil'de halife adına yazılacak mektup
ve fermanları kaleme alıyor ve bazı mah-
kemelerde hazır bulunuyordu. Bu mek-
tup ve fermanlarda kullandığı edebî dil
ve ayrıca hukuk bilgisinin derinliği her-
kesin dikkatini çekiyordu.

Ca'fer b. Yahyâ Horasan valiliğinden
ayrılınca bir süre berîd* teşkilâtının ve
darphâne ile tîraz* atölyelerinin başına
getirildi. Bu idarî görevlerinin yanında
veliaht Me'mûn'un hocalığını da yaptı.
Me'mûn Horasan valiliğine tayin edilin-
ce Ca'fer de ülkenin doğu eyaletlerinin
idaresinde söz sahibi oldu. Aynı şekilde
halifenin diğer oğlu Emîn batı eyaletle-
rinin valiliğine getirilince onun hocası ve
Ca'fer'in ağabeyi Fazl da ülkenin diğer
yarısını kontrol altına almış oldu. Böyle-
ce devlet idaresi babaları Vezir Yahyâ
sayesinde merkezde, oğulları sayesinde
de eyaletlerde Bermekîler'in eline geç-
miş bulunuyordu.

186 (802) yılında hacca giden halife
yanına oğullarını, vezirini ve oğullarının
hocalarını da almıştı. Hac dönüşünde ha-
life Enbâr yakınında Umr'da konakladı.
Mesrûr el-Hâdim'e Ca'fer b. Yahyâ'nın
derhal idam edilmesi emrini verdi. Bu
emir üzerine Ca'fer idam edildi (1 Safer
187/29 Ocak 803). Babası Yahyâ ile kar-
deşleri de hapse atılarak Bermekî aile-
sinin iktidarına son verildi. Ca'fer b. Yah-
yâ'nın âniden idam edilmesi kaynaklar-
da halifenin kız kardeşi Abbâse ile olan
gizli aşk macerasına bağlanmaktadır. An-
cak Ca'fer'in idamını Bermekîler'in ber-
taraf edilmesinden ayrı düşünmek ve
yalnızca bu sebebe bağlamak mümkün
değildir.

Ca'fer b. Yahyâ Abbâsîler döneminin
önemli devlet ve kültür adamlarından-
dır. Cömert bir insan olan Ca'fer şairle-
ri, müsiķişinas, edip ve âlimleri daima
himaye etmiştir. Belâgatı ve edebî üslû-
bunun mükemmelliğiyle devrinin önde
gelen edipleri arasında yer alıyordu. Adı-
na altın ve gümüş sikkeler bastırmıştır
(ayrıca bk. BERMEKÎLER).

BİBLİYOGRAFYA :

Halife b. Hayyât, *Târîh* (Ömerî), tür. yer.; Ya'-
kübî, *Târîh*, II, 410, 421, 429; Taberî, *Târîh* (de
Goeje), III, 626, 629, 631-644, 666-668; Cehşî-
yârî, *el-Vüzerâ' ve'l-küttâb*, s. 211-321; Mes-
ûdî, *Mürûcû'z-zeheb* (Abdülhamîd), III, 384-
392; Hatîb, *Târîhu Bağdâd*, VII, 152-153; İb-
nû'l-Esir, *el-Kâmil*, VI, 126, 140, 151, 161, 175-
180; İbn Hallikân, *Vefeyât* (Abdülhamîd), I, 292-
305; Zehebî, *A'lâmü'n-nübela'*, IX, 91; İbn
Tağrıberdî, *en-Nücûmü'z-zâhire*, II, 123-124;
L. Bouvat, *Les Barmécides les auteurs arabes
et persons*, Paris 1912, s. 68-74; D. Sourdel, *Le
Vizirat 'Abbaside*, Damas 1959, I, 134-180;
a.mlf., "al-Barâmika", *Et*² (Fr.), I, 1064-1067;
Ziriklî, *el-A'lâm*, II, 126; M. M. Ahsan, *Social
Life under the Abbasids*, London 1979, s. 35-
56; K. V. Zetterstéen, "Ca'fer", *İA*, III, 7-8; I.
Abbas, "Barmakids", *EIr*, III, 808.

HAKKİ DURSUN YILDIZ

CA'FERİYYE

(الجعفرية)

Mu'tezile kelâmcılarından
Ca'fer b. Harb (ö. 236/850-51) ve
Ca'fer b. Mübeşşir'in
(ö. 234/849)

görüşlerini benimseyenlere verilen ad

(bk. CA'FER b. HARB;
CA'FER b. MÜBEŞŞİR).**CA'FERİYYE**

(الجعفرية)

İsnâaşeriyye Şiası'nın
fıkıh mezhebi.

İmâmet anlayışında Zeydiyye'den ay-
rılan Şia'nın bütün kolları Ca'fer es-Sâ-
dık'ın (ö. 148/765) imâmetinde ittifak
etmişlerdir. Ca'fer es-Sâdık, Emevî ikti-
darının son dönemiyle Ehl-i beyt'e karşı
Abbâsî taassubunun henüz kendini gös-
termediği bir dönemde yaşadığı için, di-
ğer imamlara nisbetle daha geniş bir
hürriyetten faydalanarak bilgisini çok
sayıda talebe ve râvileri aracılığı ile yay-
ma imkânını bulmuştur. Bu sebeple İs-
nâaşeriyye Şiası'nın fıkıhta imamı olmuş
ve bu grubun fıkıh ekolü onun adına nis-
betle anılmıştır. İsnâaşeriyye'ye göre ha-
tadan korunmuş bulunmaları sebebiyle
bütün söz ve davranışları sünnet olarak
değerlendirilen imamların fıkhnın, söz-
lû rivayetlere dayanmakla beraber kıs-
men yazılı kaynaklarla nakledildiğini gös-
teren deliller de vardır (Küleynî, I, 51-53).
Hicrî III. (IX.) asırdan itibaren bütün ri-
vayetleri toplayan hadis ve fıkıh kitap-
larının yazılmasına başlanmıştır. Ahbâ-
rîler'e (Ahhâriyye) göre bu kaynaklardan
dördünde yer alan rivayetlerin tamamı